

FINN WEST

**Pekka
Hakala**

Härmäläistä dynamiiattia

**Kaksi kovaa
FinnWest-
klassikkoa
samoissa
kansissa!**

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

T. Palu

Härmäläistä dynamiittia

Pekka Hakala

Härmäläistä dynamiittia

Kaksi FinnWest-klassikkoa

Kustantamo Helmivyö
Turku 2019

Pekka Hakala: Härmäläistä dynamiittia
Toim. Juri Nummelin
ISBN 978-952-7211-39-7
Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Pekka Hakala ja FinnWest

Historioitsija Heikki Ylikangas kirjoitti 1970-luvun alussa Pohjanmaan puukkojunkkareista useita tutkielmia, joissa hän sivusi suomalaisten Amerikan siirtolaisuutta 1800-luvulla. Yhteiskunnallisesti alempaan tilaan sysätyt nuoret lähtivät sankoin joukoin Pohjois-Amerikkaan pakoon kotimaan liian ankaraa kuria. Mahdollisuus uuteen, arvokkaampaan ja mahdollisesti vauraampaan elämään Amerikassa houkutti. Ylikankaan tutkimuksista sai mahdollisesti kimmokkeensa myös oululaisen Kolmiokirjan FinnWest-sarja, joka kertoo pohjalaisesta Villissä lännessä.

Sarjan toinen innoittaja oli FBI:n agenteista kertova Jerry Cotton, jota suomalaiset senttarit olivat hioneet hauskemaksi ja toiminnallisemmaksi kuin alkuperäinen saksalainen sarja. Cottonin suosio mahdollisti ajatuksen uudesta kotimaisin voimin tehtävästä kioskikirjasarjasta.

Cottonin kirjoittajiin kuului myös monipuolinen kemiläissyntyinen Juhani Salomaa, joka kehitti FinnWestin perusteet. Vuonna 1976 ilmestyi sarjan ensimmäinen osa, ja se jatkui aina vuoteen 1992 asti. Sarjalla oli useita eri tekijöitä vuosien varrella: Salomaan lisäksi siihen kirjoittivat muun muassa Tapani Bagge, Juha Kalajoki (myö-

hemmin Calamnius), Pekka Kolehmainen, Kari Nenonen, Pentti Pesä ja Harri Raitis sekä useita yhden tarinan kirjoittajia, joista tunnetuin on Joni Skiftesvik. FinnWest olikin suomalaisen lännenkirjallisuuden joutsenlaulu, jonka tekijöistä osa nousi myöhemmin tunnetuiksi kirjailijoksi, kuten Dekkariseuran Johtolanka-palkinnon voittanut Bagge.

Kaikkien tarinoiden kirjoittajia ei tiedetä eikä ehkä ikinä saada tietääkään. Osa on kuollut, osa sanoo, ettei enää muista tekemisiään. FinnWestiä kirjoitettiin kovaa vauhtia, kun joka kausi ilmestyi uusi jakso.

Kuten sanottu, sarjan sankari oli suomalainen siirtolainen, Pohjanmaalta Amerikkaan tullut Juho Kaaponpoika Helapää. Piirre on ylipäänsä tyypillinen suomalaisille länkkäreille: lähes kaikissa seikkailee suomalainen siirtolainen tai siirtolaisen jälkeläinen. Samalla sarjassa näkyi puoli, jota ei välttämättä löydä tavanomaisista amerikkalaisista kioskilänkkäreistä. Sarja oli nimittäin hyvin liberaali, jopa vasemmistolainen, ja siinä oltiin vähemmistöjen, alkuperäisasukkaiden, afrikkalais-amerikkalaisten ja meksikolaisien, puolella. Sarjan sankarit olivat yleensäkin köyhien ja altavastaajien puolella.

Näin on ainakin Pekka Hakalan FinnWest-tarinoissa.

Pekka Hakala (s. 1959) on työskennellyt toimittajana eri medioissa yli 30 vuoden ajan, mut-

ta hän ehti nuorena miehenä kirjoittaa myös yli kymmenen FinnWestiä. Omien sanojensa mukaan Hakala pääsi FinnWestin avustajaksi kävellemällä Oulussa Kolmiokirjan toimitukseen vuonna 1982 ja kysymällä, löytyisikö hommia. FinnWestin silloinen toimittaja Elina Kaarlela antoi lehden vuosikerran ja käski kirjoittaa 20 sivua näytettä. Näytteen jätettyään Hakala hyväksyttiin lehden avustajaksi.

Hakala on Suomen Länkkäriseuran Ruudinsavu-lehden haastattelussa maininnut, että teki jonkin verran taustatyötä. “Nyt kun ajattelee, niin pikkuisen taustatyön ohuus hävettää. Hyllyssä oli joku preeriaintiaaneja ja Yhdysvaltain luontoa käsittelevä opus, historiatietoa tarkistelin jostakin”, hän sanoo haastattelussa. Historiallisista epätarkkuuksista lukijat eivät kuitenkin valittaneet, mutta jos aseet oli kuvattu väärin tai jotain asetyyppejä käytettiin väärällä aikakaudella, siitä valitettiin.

Hakala oli nopea kirjoittaja, mistä on epäilemättä ollut hyötyä – hän sanoo kirjoittaneensa yhden 80 liuskan jutun kahdessa päivässä Adlerkirjoituskoneella. Palkkiot olivat kohtuullisia: aluksi 2500–3000 markkaa, 1980-luvun lopulla FinnWestistä saattoi saada jopa 4000 markkaa.

Elina Kaarlelan päätoimittaja-aikana Hakala kirjoitti seitsemän FinnWestiä, mutta sitten muut työt veivät. Tarinoiden nimiä ei valitettavasti tiedetä. Uusi julkaisujohtaja Joni Skiftesvik pyysi

Hakalaa takaisin avustajaksi 1980-luvun lopulla, ja Hakala teki uudelle päätoimittajalle Seppo Tuiskulle kuusi tarinaa, joista tähän kirjaan on valittu kaksi: *Härmäläistä dynamiittia* (6/1987) ja *Vaeltava vainaja* (8/1988). Ensin mainitun alussa Juho törmää erämaassa ryöstettyyn positivaunuun, ja samaan aikaan paikallinen intiaanasiamies käyttää mescaleroja hyväkseen omis-
sa liiketoimissaan. Tarinassa on spagettiwestern-vaikutteita, ja siinä on groteskeja yksityiskohtia, kuten intiaaninaisen onnenkalu: luilla koristeltuun pussiin ommeltu napanuora. Otsikon härmäläinen dynamiitti on tietenkin Juho itse, ja hän auttaa intiaaneja pääsemään eroon rikollisesta asiamiehestä.

Meksikoon sijoittuva *Vaeltava vainaja* perustui Hakalan omiin kokemuksiin Bluefieldsin kaupungissa Karibianmeren rannalla Nicaraguassa vuonna 1988. Hakala on itse kuvaillut tarinaa näin: ”Juttu alkaa sillä, että hispaanot kiusaavat vanhaa mustaa setää ja Juho suuttuu. Samassa tarinassa käytin myös kohtausta, jossa apina tarttuu Juhoa olkapäästä. Kokemus on samalta reissulta, muidenkin kädellisten ote on hyvin ihmis-
mäinen.” Tarina on muodoltaan enemmän dekkari kuin länkkäri, mutta toisaalta länkkäreissä usein ratkotaan rikosta. Juho Helapää joutuu epäillyksi murhasta merenrantakaupungissa, johon on ollut viemässä karjaa, ja pannaan putkaan. *Vaeltava vainaja* tuo mieleen Raymond

Chandlerin ja muut kovaksikeitetyn koulukunnan kirjoittajat.

Vaeltava vainaja on sujuvaa luettavaa, ja synkkä lopetus hätkähdyttää edelleen. Vuonna 1989 Hakala siirtyi kuitenkin lopullisesti toimittajaksi, ensiksi paikallisradioon, sitten Helsingin Sanomiin. Hakala on työskennellyt lehden Moskovan-kirjeenvaihtajana.

Härmäläistä dynamiittia jatkaa Tapani Baggen *Tappajatimantilla* (Turbator 2015) aloitettua sarjaa, jossa julkaistaan uudelleen parhaita FinnWest-tarinoita. Seuraavaksi ilmestyy valikoidut Pentti Pesän FinnWestejä.

Lukuiloja Wild Finnin parissa!

Turussa huhtikuussa 2019

Juri Nummelin

Pekka Hakalan varmaksi tiedetyt FinnWestit:

Polttava lumimyrsky, 7/1986

Kasvottomat ruumiit, 10/1986

Päänahanmetsästäjä, 1/1987

Polttomerkki, 3/1987

Härmäläistä dynamiittia, 6/1987

Vaeltava vainaja, 8/1988

8 • 1988
11,50

KESÄ

FINN

• HÄRMÄN HÄJY LÄNNESSÄ •

WEST

291005-88-08

VAELTAVA VAINAJA

Vaeltava vainaja ilmestyi alun perin normaalia suu-
rempana kesänumerona.

Vaeltava vainaja

Ensimmäinen luku Kaaponpojan kalansaalis

Sumuinen iltapäivä nielaisi longhorn-lehmän hermostuneen mylvinän ja latisti sen ääneksi muiden joukossa. Yksinäinen lokki kirkaisi silloin tällöin, laiturin lankut kumahtelivat askelten alla ja kiinnitystouvien yksitoikkoista nariinaa säesti miesten satunnainen kiroilu.

Juho sulki silmänsä ja kuvitteli seisovansa laivan kannella. Se tuntui niin todelliselta, että hän joutui hetken kuluttua avaamaan silmänsä varmistuakseen siitä, että hän oli yhä laiturilla.

Meri oli Juholle pettymys. Liki kuukauden kestäneen karjanajon aikana hän oli usein ajatellut merta sellaisena kuin hän muisti nämä Meksikonlahden Texasin puoleiset rannikot. Loputto-

mia hiekkarantoja, vihreitä maininkeja, pitkiä puulaitureita penkkeineen ja kaiteineen, kauas vuoroveden ulottumattomiin vedettyjä kalastajaveneitä. Nyt hänen edessään oli matala laguuni, jonka seisova vesi löyhkäsi ja johon kapea joki työnsi aina vain lisää liejua. Reilun puolen mailin päässä kohoavaa kannasta oli paikoin korotettu aallonmurtajalla. Kanava puhkaisi kannaksen viistosti, eikä se näkynyt laivarantaan. Merestä ei tuntunut edes hajua.

Juho oli lähtenyt Little Big Gulchista vajaa kuukausi sitten osallistuakseen karjanajoon. Matkalla laumasta oli erotettu muutamankymmenen kantturan joukko, joka piti laivata täällä Chilamatessa johonkin eteläiseen siirtokuntaan matkaavaan alukseen. Juho oli ottanut tehtävän mielellään hoitaakseen, varsinkin kun oli saanut avukseen neljä kokenutta karjapaimenta.

Sumussa tihkuva sade kasteli Juhon sätkän ja päästi tervan tihkumaan paperin lävitse. Juho pudotti tumpin laiturille ja hieroi sen murskaksi saappaankärjellään. Laivan kannella seisova karjamies kiskoi lassollaan lankuilla harovaa lehmää. Elukka laski eturaajansa varovasti kansilauoitukselle. Takasorkat lipsuivat kuraisilla lankuilla, ja utareet läiskähtivät reelinkiä vasten. Pelästynyt eläin heilautti ahterinsa nopeasti laidan ylitse laivaan ja lassoja kiskonut mies lennähti selälleen märälle kannelle. Kirouksen sijasta Juho kuuli väsyneen hihkaisun.

– Se oli viimeinen!

Juho tunsi hartialihastensa nytkähtelevän samalla tavalla kuin joskus iltaisin juuri ennen unen tuloa. Urakka oli ohitse.

– Kuitatkaa tuohon ja tulkaa noutamaan rahat toimistosta.

Mumina kuului punapartaiselle ukolle, joka oli esittäytynyt laivan kapteeniksi. Nimestä Juho ei ollut saanut selvää. Äijä oli lyllertänyt laiturille Juhon huomaamatta ja työnsi ny jotakin paperia pitkän suomalaisen nenän alle.

Juho vilkaisi asiakirjaa, otti kapteenin ojentaman mustekynän ja kirjoitti luovutuskirjeen ”puolesta, Juho Kaaponpoika Helapää”. Muste levisi hieman kostealla paperilla.

Punapartainen ukko tuijotti hetken unelmoivasti kolmimastoista alustaan ja antoi sitten katseensa lipua Iaguunin ylitse. Ahavoitunut otsanahka kurtistui hieman.

– Helvetin hiekkasärkät, äijä jupisi. – Ne ovat joka kerta eri paikassa.

– Käyttekö täällä useinkin?

Kapteeni otti Juhon ojentaman paperin ja katsoi häntä niin kuin olisi ensimmäistä kertaa nähnyt vaalean miehen.

– No eipä voi sanoa.

Juho ajatteli siirtokuntaa, johon kapteeni aikoi laivata karjan. Ututteria ja innostuneita uudisasukkaita jossakin Meksikon ja Panaman välissä. Hänet valtasi äkillinen mieliteko hypätä lai-

vaan ja jättää tämä ummehtunut maa taakseen.

Vaimea hirnahdus katkaisi Juhon mietteet. Antti-muuli siirteli levottomasti jalkojaan laiturin päässä laivakonttorin edustalla. Sen surumieliset silmät tapittivat odottavasti isäntäänsä.

– Ottaisitteko muulin alukselle? Juho kuuli kysyvänsä.

Kapteeni hymähti huvittuneesti.

– Siellä, mihin me olemme menossa, muuli olisi paras lyödä pikimmiten lihoiksi. Kanoottia te siellä tarvitsisitte.

Juho nyökkäsi hajamielisesti ja lähti astelemaan konttoria kohti kapteeni perässään. Viikon kuluttua hän ja Antti olisivat jo kotona Little Big Gulchissa.

Hämärän hetki oli lyhyt. Juho maleksi rannan suuntaista Chilamaten pääkatua Pitkin ja seurasi protestanttisen kirkon tornin värjäytymistä auringonlaskusta punaiseksi.

Hän oli löytänyt itselleen yösijan ja Antille joltisenkin pilttuun. Nyt pitäisi löytää kylmää olutta ja rasvaista ruokaa.

Rannan suuntainen katu ristesii Juhon edessä kaupungin pääkadun kanssa. Pääväylän yläpäässä Juho erotti puiston ja katolisen kirkon kiviaidan. Oikealla pääkatu päättyi laiturin päälle rakennettuun kauppahalliin. Puheensorina kadulla aaltoili pääasiassa espanjaksi, englantia väänivät enimmältään vain mustat, joita satamakaupungissa näytti riittävän. Kauppahalli oli jo tyh-

jentynyt, putiikkien pitäjät kerivät markiisikankaitaan rullalle. Saluunaan pääkadun toiselle puolen oli sytytetty kaasuvälöt.

Juho harppoi kadun ylitse ja jäi hetkeksi seisomaan saluunan heiluriovien eteen. Pieni kapakka oli puolillaan umpihumalaista väkeä. Baaritiskin ylle ripustetussa kyltissä oli espanjankielinen kehoitus: "Noudattakaa moraalista järjestystä."

Kyltin alla notkui kaksi tuttua miestä, Bill Burger ja tämän nuorempi veli Fred. Luotettavia karmiehiä. Kaksi muuta ajoon osallistunutta miestä olivat lähteneet kaupungista jo iltapäivällä. Burgerin veljekset alkoivat Juhon tavoin yöpyä Chilamatessa.

Vaalea suomalaismies kohensi punaista ponchoaan ja käännähti sitten kannoillaan. Paikka ei näyttänyt järin houkuttelevalta. Ja vaikkei hänellä ollut mitään Burgereita vastaan, hän tunsi saaneensa nauttia viime aikoina tarpeekseen hiljaisten veljesten seurasta.

Juho osti kadunkulmassa heiluilta chicano-pojalta kaksisivuisen sanomalehden, Chilamate Telegraphin. Se oli tuntuvasti kalliimpi kuin espanjankielinen El Diario. Jutut näyttivät etupäässä rannikon suuremmista julkaisuista lainatuilta. Toisen sivun alareunasta Juho löysi maininnan satamaan saapuneesta kolmimastoisesta "Conquistatorista", punapartaisen kapteenin aluksesta. Lehden mukaan siihen lastattaisiin

karjaa, jonka urheat maatalouspojat ajoivat pree-
rialta Chilamateen. Juho vilkaisi ympärilleen.
Näyttiköhän hän “urhealta maatalouspojalta”?

Juho käveli kappaleen matkaa takaisin laiva-
sataman suuntaan. Kadun vasemmalla laidalla oli
huomaamaton pieni cantina, johon hän astui
sisään.

Kuusi nelikulmaista pöytää oli ahdettu korke-
an baaritiskin tuntumaan. Ensimmäisessä pöy-
dässä istui kaksi miestä, molemmilla tuoppi olut-
ta nenän alla ja kiiltävä tinatähti rinnassa. She-
riffit näyttivät olevan iltaliemellään. Muita asi-
akkaita kuppilassa ei ollut. Tiskin takana hääri-
vä nuori kiinalainen nyökkäsi Juholle ikään kuin
tämä olisi ollut jokailtainen vieras.

Juho ahtautui tinatähtien sivuitse tiskin
tuntumaan.

– Tuoppi olutta, vaalea tulokas murahti. – Oli-
sikohan jotakin syötävää?

– Mitähän saisi olla? kiinalainen kysyi leveäs-
ti hymyillen, samalla kun lorotteli Juhon pelti-
mukiin vaahtoavaa, tummaa nestettä. – Lihaa,
kalaa, kanaa, papuja, riisiä...?

– Paista jotakin rasvaista, Juho pyysi. – Äläkä
säästele lisukkeita.

Juho haraisi tuopin kouraansa ja katseli
ympärilleen.

– Istukaa seuraan, toinen tinatähdistä kehotti
ja nykäisi tuolia kauemmas pöydästä.

Juho nyökkäsi ja murahti kiitoksen. Puhuja oli

FINN WEST

Juho Helapää on Wild Finn, Härmän häjy Villissä lännessä, Antti-muulin kanssa Amerikkaa pitkin poikin koluava köyhien ja syrjittyjen puolustaja, jonka kauhavalainen ei tupeassa ruostu!

Härmäläistä dynamiittia kokoaa samojen kansien sisään kaksi tunnetun toimittajan Pekka Hakalan kirjoittamaa FinnWest-juttua 1980-luvun lopulta. Niissä Juho Helapää joutuu selkkauksiin kierojen intiaani-asiamiesten, korruptoituneiden ratsuväen upseerien ja öykkäröivien viskitehtailijoiden kanssa. Tästä ei Villin lännen nostalgia parane!

Kirjassa on myös suomalaisen lännen-kirjallisuuden tuntijan Juri Nummelinin esipuhe.

ISBN 978-952-7211-39-7

Kansi: Timo Ronkainen